

Türkçe Öğretmenleri ile Türkçe Öğretmeni Adaylarının Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerle İlgili Görüşleri

Mustafa KAYA*
Mehmet Nuri KARDAŞ†

Öz

Bu araştırmanın amacı, Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerde bulunması gereken özellikler ve metin türlerinin nasıl sınıflandırılması gerektiğiyle ilgili Türkçe öğretmenlerinin ve Türkçe öğretmen adaylarının görüşlerini belirlemektir. Araştırma 2018 yılı Nisan ayında Van ili merkezindeki farklı okullarda görev yapan öğretmen ve Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe öğretmenliği lisans programında okuyan öğretmen adayları ile gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada nitel araştırma yaklaşımına dayalı olarak yapılan durum çalışması yöntemi kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından uzman görüşü alınarak geliştirilen ve açık uçlu sorulardan oluşan yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde içerik çözümlemesi kullanılmıştır.

Sonuç olarak Türkçe öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğu ders kitaplarındaki metinlerin bilgilendirici, hikâye edici ve şiir olarak sınıflandırılması gerektiği yönünde görüş belirttikleri anlaşılmıştır. Türkçe öğretmen adaylarının önemli bir bölümü ise metinlerin edebi ve öğretici metinler olarak sınıflandırılması gerektiğini vurguladıkları belirlenmiştir. Türkçe öğretmenleri ve Türkçe öğretmen adaylarının büyük çoğunluğu şiir, hikâye, masal ve deneme türlerinin ders kitaplarında ağırlıklı olarak yer alması gerektiğini belirtmiştir. Türkçe ders kitaplarında yer verilecek metinlerin taşınması gereken özelliklerle ilgili görüşlerinin ise, öğrenci seviyesine uygun, akıcı ve ilgi çekici, açık ve anlaşılır, estetik, öğrencinin hayal dünyasına hitap eden ve uzun olmayan metinler olması gerektiği yönünde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkçe ders kitabı, metin, metin türleri, görüşler.

Teachers and Prospective Teachers with Texts in Textbooks Related Feedback

Abstract

The aim of this study is to determine the opinions of Turkish teachers and prospective Turkish teachers about the features that should be included in the texts in Turkish textbooks and how they should be classified. The research was carried out in April 2018 with teachers working in different schools in the center of Van and prospective teachers studying in the Turkish Language Teaching Program of the Faculty of Education of Van Yüzüncü Yıl University.

The case study method based on the qualitative research approach was used in the study. As a data collection tool, a structured interview form consisting of open-ended questions developed by the researchers with the opinion of experts was used. Content analysis was used for data analysis.

As a result, it was understood that the majority of Turkish teachers stated that the texts in the textbooks should be classified as informative, narrative and poetic. An important part of the Turkish teacher candidates stated that the texts should be classified as literary and instructive texts. The majority of Turkish teachers and Turkish teacher candidates stated that poetry, stories, fairy tales and essays should be included in textbooks. On the other hand, the opinions of the texts to be included in the Turkish textbooks should be that they should be fluent and interesting, clear and understandable, aesthetic, appealing to the imagination of the student and not long.

Key Words: Turkish textbook, text, text types, opinions.

Received/Geliş: 11.07.2019

Accepted/Kabul: 27.10.2019

* Dr., Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü, m.kaya@yyu.edu.tr, /0000-0003-4755-4994

† Doç. Dr., Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü, mnkardas@hotmail.com, /0000-0001-6732-7815.

(Makale türü: araştırma makalesi)

Giriş

Dil becerilerinin geliştirilmesinde birçok araç kullanılsa da dil öğretiminin temelini oluşturan ve akla ilk gelen kavram “metin”dir. Metin kelimesi, Fransızca dokumak ve örmek anlamına gelen “texe” sözcüğüyle ifade edilmektedir. Türkçedeki tekstil kelimesinde olduğu gibi metin, dille oluşturulmuş anlamlı bir örüntü ve bütünü anlatmaktadır (Güneş, 2013:2). Günay’a (2001) göre; metin “belirli bir bildirişim bağlamında bir ya da birden çok kişi tarafından sözlü ya da yazılı olarak üretilen bir dil dizgesi bütünüdür.” Metin dile dayalı, bütün yapıların oluşturduğu anlamlı, mantıklı ve bağlantılı bir yapıdır (Karatay, 2014a:70). Her türlü düşüncenin, duygunun, bilginin dilsel öğeler aracılığıyla belli bir düzen içerisinde aktarıldığı anlamlı yapılardır.

Ders kitapları eğitim- öğretim etkinliklerinin en önemli kaynaklarını oluşturmaktadır. Bu nedenle hedeflenen amaç ve kazanımların gerçekleşmesinde ders kitaplarının önemi yadsınamaz. Ders kitapları bütün derslerde önemli araçlar olsa da Türkçe dersinde, dersin ana görevi olmaları yönüyle ayrı bir öneme sahiptir. Ders kitaplarının Türkçe dersinde hayati öneme sahip olmasını sağlayan temel etken, içerdikleri metinlerdir. Ders kitaplarının büyük bir bölümünü okuma metinlerinin oluşturduğu bilinmektedir.

Türkçe öğretiminde metinler; öğrencilerin iletişim becerilerinin yanında sosyal ve zihinsel bağımsızlık becerilerini geliştirmek için birer araçtır. Güneş’e (2007: 216) göre metinler; dinleme, okuma, yazma, konuşma, görsel okuma ve sunu gibi dil becerilerini geliştirmek için kullanılmalıdır. Solak ve Yaylı’ya (2009) göre; Türkçe derslerinde işlenen metinler, öğrencilere ana dilini sevdirmesi, millî ve evrensel değerleri aktarması, bilişsel ve duyuşsal açıdan birçok beceri kazandırması, öğrencide estetik zevk uyandırması ve çeşitli iletiler vererek onları eğitmesi bakımından büyük bir öneme sahiptir.

Eğitim-öğretim etkinliklerinde metinle etkileşime geçmeden önce, okuyucunun metinle ilgili okuma amacının ve beklentisinin olması, metin türleri arasındaki farklılığı belirginleştiren dil ve anlatım özelliklerini bilmesi dil öğretiminde başarılı sonuçlar alabilmek için gereklidir (Özbay, 2014: 30). İyi okurların anlama ve anlatma becerilerinin de iyi düzeyde olduğu bilinmektedir. İyi bir okur olmanın gereklerinden biri de metin türlerini ve özelliklerini bilmektir. Öğrenene farklı türlerde metinleri anlamlandırma becerisi kazandırmak, Türkçe dersinin en önemli ve dikkate değer amaçlarından birisidir (Öztürk, Tağa, Ünlü, 2015: 190).

Metin türlerinin sınıflandırılması, okurun okuma sürecinde metne göre bir okuma yaklaşımı geliştirmesine yardım eder, okurun bilişsel farkındalığını artırır (Karatay, 2014a). Okur, muhatap olduğu metnin karakteristik özelliklerinin farkında olursa; yazarın üslubunu, işlediği konuyu, vermek istediği temel mesajı istendik düzeyde kavrar. Özbay’a (2014) göre; türleri bilmek, öğrencilere, okurken yazarken yazarın amacını fark etme imkânı verdiği gibi yazmada amaca göre nasıl bir üslup kullanılması gerektiğini, hangi anlatım biçimleri ve düşünceleri

geliştirme yollarını kullanmanın daha yerinde olacağını belirlemeyi de öğretir. Bu nedenle metin türlerinin kendilerine özgü anlatım biçimlerinin, ilgili ayırt edici özelliklerinin öğretilmesi, öğrencilerin okul derslerinde karşılaşacakları öğrenme metinleri ile baş etme yetisi kazanmalarını, daha bilinçli okumalar yapmalarını, bu konuda bilişsel farkındalık edinmelerini sağlar (Karatay, 2014b: 259).

Türkçe dersi öğretim programlarında ilgili öğrenme alanları hazırlanırken metin türleriyle ilgili bahsedilen hususlara dikkat etmek gereklidir. Ancak hazırlanan Türkçe dersi öğretim programları incelendiğinde bu konuda büyük eksikliklerin olduğu göze çarpmaktadır.

Birinci kademe (1924, 1926, 1930) ve ikinci kademe (1924, 1929, 1938, 1949, 1962) Türkçe öğretim programlarında Türkçe derslerinde kullanılacak metinlerin türü hakkında herhangi bir tespit yer verilmemiştir.

“1936 İlkokul Türkçe Programı’nda öğretmenlerin her sınıfta öğrencileri düzeylerine uygun “hikâye, tarih, seyahat, şiir, fen kitapları ile temas ettirmesi” gerektiği vurgulanmaktadır. 1948 İlkokul Türkçe Programı’nda ders kitaplarına alınacak metinlerin türlerine ilişkin bir bilgi verilmemekle birlikte öğrencilere, okuma ve ders kitapları dışında, gazete, hikâye, masal, efsane, roman, piyes, şiir, gezi yazıları, tarih hikâyeleri, biyografiler, oyun kitapları, bilmece kitapları, alıştırma türündeki eserlerin okutulmasının yararlı olacağı belirtilmiştir.” (Temizyürek ve Balcı, 2015).

1968 İlkokul Türkçe Programı’nda, seçilecek metinlerin türüyle ilgili doğrudan bir bilgi verilmemekle birlikte 4 ve 5. sınıflara ait okuma kazanımlarında tür seçimi ile ilişkilendirilebilecek etkinliklere yer verilmiştir.

Program, bu sınıflarda öğrencinin okuyabileceği türleri şu şekilde tespit etmiştir: 4. Sınıfta, “Okuma kitaplarından başka, seviyelerine uygun tarihî hikâye, anı ve gezi romanlarını okumaktan zevk alır.” (Temizyürek ve Balcı, 2015:129); 5.sınıfta, “Seviyeye uygun bir hikâye veya makalenin yardımcı fikirlerini sıralayarak bundan bir sonuç çıkarır.” (Temizyürek ve Balcı, 2015: 132).

1981 Türkçe Öğretim Programı’nda öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırılması ile ilgili bilgi verilirken öğrencilerin farklı zevklerinin olduğu ve aynı türde okumaya zorlanmamaları gerektiği belirtilmiştir. Ders kitaplarına seçilecek metinlerin türü ile ilgili olarak doğrudan bir bilgiye ise yer verilmemiştir.

Metin türlerinin sınıflandırılması ve metinlerde bulunması gereken özellikler ayrıntılı olarak ilk kez 2005 Türkçe Dersi (1–5. Sınıflar) Öğretim Programı ve 2006 Türkçe Dersi (6–8. Sınıflar) Öğretim Programı’nda yer verilmiştir. 2005 Türkçe Dersi (1–5. Sınıflar) Öğretim Programı’nda metin türü olarak öyküleyici, bilgilendirici ve şiir türleri belirlenmiştir. Öyküleyici

ve bilgilendirici metinlerin hangi edebî türler (fabl, masal, hikâye, anı; deneme, biyografi, köşe yazısı, sohbet, eleştiri, makale vb.) arasından seçileceği hususuna değinilmemiştir.

2006 Türkçe Dersi (6–8. Sınıflar) Öğretim Programı'nda diğer programlardan farklı olarak kullanılacak metinlerin türü hakkında detaylı bilgilere yer verilmiştir. Programda sınıflara göre mutlaka yer verilmesi gereken metin türleri hakkında bilgi verilmiş, 2015 ve 2017 Türkçe Dersi Öğretim Programlarında metin türleri 2005 ve 2006 Türkçe Öğretim Programlarında olduğu gibi bilgilendirici, hikâye edici ve şiir olmak üzere üç ana biçim altında toplanmıştır. Her iki programda da sınıflara göre yer verilmesi gereken metin türleri hakkında tatmin edici bilgi verilmiştir.

Metinler öğrencilerin iletişim, zihinsel ve sosyal becerilerini geliştirmede önemli bir yere sahiptir. Bu konuda çeşitli araştırmalar yapılmakta, metinlerin nasıl seçileceği ve işleneceği, öğrencilerin dil becerilerini geliştirmek için en uygun metinlerin neler olacağı üzerinde önemle durulmaktadır (Güneş, 2013:2).

Dil öğretiminin amaç ve kazanımlarının gerçekleştirilmesi hususunda önemli bir yere sahip olan metinlerin, türlerine göre seçilmesi konusunda gerekli hassasiyetin gösterilmesi Türkçe dersinin verimli geçmesi açısından büyük bir önem arz etmektedir.

Amaç

Bu araştırmanın amacı, Türkçe öğretmenlerinin ve Türkçe öğretmeni adaylarının ders kitaplarında yer verilen metinlerle ilgili görüşlerini ortaya koymaktır.

Bu doğrultuda şu sorulara cevap aranmıştır:

Katılımcılara göre Türkçe ders kitaplarında yer verilen metinler tür olarak nasıl sınıflandırılmalıdır?

Katılımcıların Türkçe dersinde kullanılmasını istedikleri metin türleri nelerdir?

Katılımcıların Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde bulunmasını istedikleri özellikler nelerdir?

Katılımcıların ders kitaplarındaki metinlerde beğenmedikleri yönler nelerdir?

Katılımcıların ders kitaplarındaki metinler ile görsellerin (resim, karikatür, şema vb.) uyumu hakkındaki görüşleri nelerdir?

Katılımcıların ders kitaplarındaki metinlerle ilgili etkinliklerin yeterliliği ve verimliliği hakkındaki görüşleri nelerdir?

Yöntem

Nitel araştırma yaklaşımına dayalı olarak yapılan bu çalışma, araştırma desenlerinden durum çalışması desenine göre yürütülmüştür. Creswell'e (2018) göre; durum çalışması araştırmanın hem ürünü hem de nesnesi olabilecek nitel araştırma içerisindeki bir desen türüdür. Durum çalışması, araştırmacının gerçek yaşam, bir durum veya çoklu durumlar hakkında çoklu

bilgi kaynakları aracılığıyla ayrıntılı ve derinlemesine bilgi topladığı, bir durum betimlemesi ya da durum temaları ortaya koyduğu nitel bir araştırmadır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğrenim görmekte olan Türkçe öğretmeni adayları ve Van merkezde görev yapan Türkçe öğretmenleri oluşturmaktadır. Çalışma grubu amaçlı örnekleme yöntemlerinden “*kolay ulaşılabılır durum örnekleme*” yöntemine göre seçilmiştir. Yıldırım ve Şimşek’e (2016) göre; bu örnekleme yöntemi araştırmaya hız ve kullanılabilirlik kazandırır. Bu yöntemde araştırmacı, yakın olan ve erişilmesi kolay olan bir durumu seçer. Çalışma grubuna ilişkin demografik özellikleri Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Çalışma grubunun demografik özellikleri

	Kadın	Erkek	N
Türkçe Öğretmeni	7	8	15
Türkçe Öğretmeni Adayı	22	13	35

Tablo 1’de çalışma grubunun cinsiyetlerine ilişkin bilgiler görülmektedir. Araştırma grubundaki Türkçe öğretmenlerinin kıdemleriyle ilgili bilgiler de şu şekildedir: Türkçe öğretmenlerinin 3’ü mesleklerinde 1-5 yıl arasında, 7’si 5-10 yıl arasında, 5’i de 15-20 yıl arasında iş tecrübesine (kıdemine) sahiptir. Türkçe öğretmen adaylarının tamamı 4. Sınıfta öğrenim gören öğrencilerinden oluşmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada, araştırmacılar tarafından geliştirilen “yapılandırılmış görüş bildirim formu (YGBF)” kullanılmıştır. YGBF, hazırlanırken öncelikle ilgili alanyazını taranmıştır. Alanyazını taraması sonucunda bir soru havuzu oluşturulmuştur. Oluşturulan sorular, nitel araştırma yöntemleri konusunda uzman bir öğretim üyesine, Türkçe öğretimi alanında uzman bir öğretim üyesine, Türkçe öğretmenliği alanında doktora yapmakta olan bir Türkçe öğretmenin görüşüne sunulmuştur. Uzmanlardan gelen dönütler sonucunda soru havuzundaki bazı sorular ayıklanmıştır. Ayıklanan sorulardan sonra uzman görüşleri doğrultusunda YGBF’ye son şekli verilmiş; otuz beş Türkçe öğretmeni adayına ve on beş Türkçe öğretmenine görüş bildirim formu elden ulaştırılmıştır. Yapılandırılmış görüş bildirim formunda şu sorulara yer verilmiştir:

Sizce metin türleri nasıl sınıflandırılmalıdır? Gereğiyle birlikte yazınız.

Türkçe dersinde kullanılmasını istediğiniz ve en sevdiğiniz metin türleri hangileridir?

Sizce Türkçe ders kitaplarında yer alan/alacak olan metinlerde bulunması gereken özellikler nelerdir?

Türkçe ders kitaplarında işlediğiniz metinlerde beğenmediğiniz yönler nelerdir?

Ders kitaplarındaki metinler ile görsellerin (resim, karikatür, şema vb.) uyumu hakkındaki görüşleriniz nelerdir?

Ders kitaplarında yer alan metinlerle ilgili etkinlikleri yeterli ve verimli buluyor musunuz? Anlatınız.

Yapılandırılmış görüş bildirim formu (YGBF) Türkçe ders kitaplarında yer verilen metinlerle ilgili görüşlerini almak üzere çalışma grubuna elden ulaştırılmış ve toplanmıştır. Türkçe öğretmeni adayları ve Türkçe öğretmenleri, kendilerine elden ulaştırılan görüşme formundaki sorulara yazılı olarak cevap vermişlerdir.

Verilerin Çözümlemesi

Araştırmada nitel veri çözümleme tekniklerinden içerik çözümlemesi kullanılmıştır. İçerik çözümlemesi, belirli kurallara dayalı kodlamalarla bir metnin bazı sözcüklerinin daha küçük içerik kategorileri ile özetlendiği sistematik, yinelenebilir bir teknik olarak tanımlanabilir. Bir mesajın belli özelliklerinin nesnel ve sistematik bir şekilde tanınmasına yönelik çıkarımların yapıldığı bir tekniktir (Büyüköztürk, 2016: 250). İçerik çözümlemesi; kodlama, temaların bulunması, verilerin tema ve kodlara göre yeniden düzenlenmesi ve bulguların yorumlanması aşamalarına uygun yürütülmüştür. Veriler okunarak notlar düşülmüş, sonrasında notlardan hareketle kodlanan ifadeler aslına bağlı kalınarak benzerliklerine göre gruplandırılmıştır. Bu aşamada katılımcı sayısı ve ifade sıklığı belirlenmiş, ifadeler incelenmiş, benzerliklerine göre düzenlenerek amaca hizmet etmeyen ifadeler ayıklanmıştır. Kodlama işleminden görüş bildirim formu tekrar gözden geçirilerek veriler daha kısa ve özlü ifadelerle yeniden yapılandırılmıştır. Oluşan ifade grupları ve veriler, bir kez daha titizlikle incelenmiş ve temalara son şekilleri verilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 187-227). Bu aşamada ifadeler netleştirilmiş ve temayı adlandırmada daha ileri aşamaya geçilmiştir. Oluşan kategoriler öğretmen ve öğretmen adaylarının ifadelerinden doğrudan alıntılar yapılarak açıklanmış ve kategorilere katılım frekans ve yüzdeleri çıkarılmıştır. Frekans ve yüzde hesaplamalarıyla veriler nicelleştirilmiş ve öğeler önem sırasına göre düzenlenmiştir. Bu işlem güvenilirliği artırmak, yanlılığı azaltmak ve kategoriler arasında karşılaştırmalar yapmak amacıyla yapılmıştır. Veri çözümlemede her adaya ayrı ayrı kodlar verilmiş bu sayede katılımcıların ifadelerinden yapılan doğrudan alıntılarının kime ait olduğunun anlaşılması sağlanmıştır. Yapılan doğrudan alıntılarının sonuna parantez içinde katılımcının kodu verilmiştir. Verilerinin çözümlenmesi sürecinde öğretmen adaylarının cevapları “ÖA1, ÖA2, ÖA3...”, öğretmenlerin cevapları “Ö1, Ö2, Ö3...” şeklinde kodlanarak verilmiştir.

Bulgular ve Yorum

Türkçe öğretmenleri ve Türkçe öğretmeni adaylarının ders kitaplarında yer verilen metinler hakkındaki görüşleriyle ilgili bulgular ve araştırma soruları sırasıyla ele alınmış ve sonuçlar tablolarla gösterilmiştir.

Türkçe öğretmeni adaylarının ders kitaplarında yer verilen metinlerin nasıl sınıflandırılması gerektiğine ilişkin görüşleriyle ilgili bulgular Tablo 2’ de verilmiştir.

Tablo 2. Türkçe öğretmeni adaylarının metin türlerinin sınıflandırılmasına ilişkin görüşleri

Kategori	f	%	Görüş
Edebi metinler ve öğretici metinler	18	51	Bu sınıflandırma daha açık ve anlaşılır (ÖA5, ÖA12, ÖA14). Akla uygunluk ve zihinde canlandırılabilir (ÖA15, ÖA28). Bu tarz sınıflandırılırsa bilgi kalıcı olur (ÖA29).
Bilgilendirici, hikâye edici ve şiir	10	29	Daha genelleyici ve ayırt edici (ÖA1, ÖA8, ÖA11, ÖA17, ÖA-20, ÖA32). Anlaşılması daha kolay (ÖA10).
Duyguya dayalı, olaya dayalı ve düşünceye dayalı	4	11	Daha anlaşılır ve ayırt edici (ÖA2, ÖA27).
Kurguya dayalı metinler ve kurguya dayalı olmayan metinler	3	9	Böyle bir sınıflandırma daha gerçekçi olur (ÖA34).
Toplam	35	100	

Tablo 2’de Türkçe öğretmeni adaylarının metin türlerinin nasıl sınıflandırılması gerektiğiyle ilgili görüşlerine yer verilmiştir. Öğretmen adaylarının yarısından fazlası (f=18) daha açık ve anlaşılır olduğu, akla uygunluk ve bilginin kalıcı olmasını sağlaması açısından kolay olduğu için metinlerin edebi ve öğretici metinler olarak sınıflandırılması gerektiğini dile getirmişlerdir. Öğretmen adaylarının %29’u (f=10) ise daha genelleyici ve ayırt edici olduğu için metinlerin bilgilendirici, öyküleyici ve şiir olmak üzere üç başlık altında toplanması gerektiğini dile getirmişlerdir. Öğretmen adaylarının %11’i (f=4) sınıflandırmanın duyguya dayalı, olaya dayalı ve düşünceye dayalı olması gerektiğini; %9’u (f=3) ise kurgusal metinler ve kurgusal olmayan metinler olması gerektiğini belirtmişlerdir.

Türkçe öğretmenlerinin ders kitaplarında yer verilen metinlerin nasıl sınıflandırılması gerektiğine ilişkin görüşleriyle ilgili bulgular Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Türkçe öğretmenlerinin metin türlerinin sınıflandırılmasına ilişkin görüşleri

Kategori	f	%	Görüş
Bilgilendirici, hikâye edici ve şiir	6	40	Öğrencilerin daha kolay kavramasını sağlar, ana özelliklerine göre ve daha kapsayıcı sınıflandırılmış, amaç ve ilgiye göre böyle sınıflandırılması daha kolay olur (Ö3, Ö5, Ö8, Ö13, Ö14, Ö15).
Duyguya dayalı, olaya dayalı ve düşünceye dayalı	4	27	Daha belirleyici, öğrenci yaratıcı yazılar yazma konusunda hangi unsurlara odaklanması gerektiğini daha iyi bilir. Öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyine uygundur. Olay, yer, zaman, ana fikir vb. bulma açısından iyi bir sınıflama olur. Duygu ve düşünce kavramının ayırıcısına daha iyi varır (Ö6, Ö7, Ö9, Ö10).
Kurguya dayalı metinler ve kurguya dayalı olmayan metinler	2	13	Öğrenciler hayal ve gerçeği daha iyi ayırt edebilirler ve öğrencilerin hayal güçlerinin gelişimine katkı sağlar. Metinlerdeki olayların gerçek veya hayali olduğunu ayırt edebilir (Ö2, Ö12).
Edebi metinler ve öğretici metinler	2	13	Bu şekilde bir sınıflama daha anlaşılır ve öğrenciler, bu tür bir sınıflandırmayı daha kolay hafızalarında tutabilirler (Ö1, Ö11).
Ayrıma gerek yok	1	7	Nitelikli metinler olmalıdır. Metin türü ayırımına gerek yoktur (Ö4).
Toplam	15	100	

Tabloda Türkçe öğretmenlerinin metin türlerinin nasıl sınıflandırılması gerektiğiyle ilgili görüşlerine yer verilmiştir. Türkçe öğretmenlerinin %40'ı (f=6) kolay kavranması ve kapsayıcı nitelik taşımaları nedeniyle metinlerin bilgilendirici, hikâye edici ve şiir olmak üzere üç başlık altında toplanması gerektiğini dile getirmişlerdir.

Türkçe öğretmenlerinden %27'si (f=4) ise öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerine, yazma aşama ve unsurlarına, kurmaca metinlerdeki olay, yer, zaman, ana fikir vb. unsurları kavramaya olanak vermesi, duygu içerikli kullanımlara dikkat çekmesi yönüyle metinlerin duyguya dayalı, olaya dayalı ve düşünceye dayalı olarak sınıflanması gerektiğini dile getirmişlerdir. Öğretmenlerin %13'ü (f=2) ise sınıflandırmanın kurguya dayalı ve kurguya dayalı olmayan şeklinde sınıflandırılması gerektiğini, diğer %13'ü (f=2) edebi ve öğretici metin şeklinde sınıflandırmanın daha sağlıklı olacağını dile getirmişlerdir. Ayrıca öğretmenlerden %7'si (f=1)

ise metinlerde böyle bir ayrıma gidilmesine gerek olmadığını, metinlerin nitelikli olmasını yeterli olduğunu dile getirmiştir.

Tablo 2 ve Tablo 3'teki veriler incelendiğinde, öğretmen adaylarının büyük bir çoğunluğu (f=18) metinlerin edebi ve öğretici metinler olması gerektiğine dair görüş bildirirken, Türkçe öğretmenlerinin %40'ı (f=6) metinlerin bilgilendirici, hikâye edici ve şiir olmak üzere üç başlık altında toplanması gerektiğini dile getirdikleri anlaşılmaktadır. Türkçe öğretmenlerinin metinlerde bu yönde bir sınıflandırmayı tercih etmelerinde 2006 Türkçe Öğretim Programı'nda bilgilendirici, hikâye edici ve şiir şeklinde bir sınıflandırmanın yapılmış olması etkili olmuş olabilir. Bu doğru bile olsa, öğretmenlerin Türkçe Öğretim Programlarında belirtilen metin sınıflandırmasına paralel önerilerde bulunmuş olmaları programın ilgili konuda doğru hazırlandığına işaret etmesi yönüyle önemlidir.

Katılımcıların Türkçe dersinde kullanılmasını istedikleri ve sevdikleri metin türlerine ilişkin bulgular Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Katılımcıların Türkçe derslerinde kullanmak istedikleri metin türlerine ilişkin bulgular

Öğretmen Adayı			Öğretmen		
Kategori	f	%	Kategori	f	%
Şiir	24	27,8	Şiir	11	24,2
Öykü	21	24,3	Öykü	11	24,2
Masal	15	17,4	Deneme	9	19,8
Deneme	11	12,7	Masal	5	11
Makale	7	8,1	Makale	3	6,6
Roman	2	2,3	Fabl	2	4,4
Anı	1	1,16	Tiyatro	2	4,4
Günlük	1	1,16	Haber yazısı	1	2,2
Eleştiri	1	1,16	Efsane	1	2,2
Biyografi	1	1,16	Toplam	45	99
Fıkra	1	1,16			
Destan	1	1,16			
Toplam	86	99,56			

Tablo 4'e göre Türkçe öğretmen adaylarının görüşlerinin %27,8'i (f=24) şiir, %24,3'ü (f=21) öykü, %17,4'ü (15) masal, %12,7'si (f=11)1,16'sı (f=1) eleştiri, %1,16'sı (f=1) biyografi,

%1,16'sı (f=1) fıkra, %1,16'sı (f=1) destan türündeki metinlerden yana olduğu belirlenmiştir. Türkçe öğretmenlerinin görüşleri ise %24,2'si (f=11) şiir, %24,2'si (f=11) öykü, %19,8'i (f=9) deneme, %11'i (f=5) masal, %6,6'sı (f=3) makale, %4,4'ü (f=2) fabl, %4,3'ü (f=2) tiyatro, %2,2'si (f=1) haber yazısı, %2,2'si (f=1) efsane türündeki metinlerin Türkçe kitaplarında yer alması gerektiği yönündedir.

Türkçe öğretmenleri ve öğretmen adaylarının, kullanmak istedikleri metin türleri konusunda büyük ölçüde ortak paydada buluştukları söylenebilir. Öğretmen ve öğretmen adaylarının görüşleri ve görüşlerinin yüzde değerleri incelendiğinde öne çıkan metin türlerinin şiir, öykü, masal ve deneme/masal-masal/deneme şeklinde sıralandığı anlaşılmaktadır.

Türkçe öğretmen adaylarının Türkçe ders kitaplarında kullanılması gereken metinlerin özelliklerine ilişkin görüşleri Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Öğretmen adaylarının Türkçe ders kitaplarında kullanılacak metinlerin özelliklerine ilişkin görüşleri

Kategori	f	%	Görüşler
Öğrenci seviyesine uygunluk	13	29,5	Her seviyenin yaşına ve düzeyine uygun olacak şekilde olmalıdır, seviyeye uygun metinler olmalıdır (ÖA3, ÖA8, ÖA9, ÖA14, ÖA16, ÖA17, ÖA21, ÖA25, ÖA26, ÖA28, ÖA30, ÖA32, ÖA35).
Akıcı ve ilgi çekici olması	12	27,2	İlgi çekici konuların ağır bastığı metinler olmalıdır (ÖA1, ÖA4, ÖA10, ÖA12, ÖA29, ÖA34). Akıcı bir dille oluşturulmuş, dikkat çekici ve sürükleyici metinler olmalıdır (ÖA6, ÖA7, ÖA15). Eğlenceli ve akıcı olmalıdır (ÖA25, ÖA31, ÖA32).
Açık, anlaşılır olması	11	24,9	Açık ve anlaşılır bir dili olmalıdır (ÖA5, ÖA7, ÖA11, ÖA12, ÖA20, ÖA26, ÖA31, ÖA32). Özellikle açık, net, anlaşılır, kavram ve metinlerin anlam karmaşasına yol açmayacak nitelikte olmalıdır (ÖA24).
Estetik ve edebi özelliğe uygunluk	5	11,3	Görsellerle desteklenip öğrencilere estetik bir zevk vermelidir (ÖA16, ÖA18). Edebi olmalıdır (ÖA19). Estetik olmalıdır (ÖA26). Edebi ve estetik olmalıdır (ÖA27).
Öğrencinin hayal dünyasına hitap etmeli	3	6,8	Çocuğun yorum gücünü geliştirici tarzda olmalıdır (ÖA14). Aktardığı mesajlar itibarıyla hayal dünyasına hitap etmeli ve ufku genişletmelidir (ÖA16). Öğrenciyi düşündürmeli, farklı bakış açıları kazandırmalıdır (ÖA33).

Öğretmen adaylarının görüşlerinin % 29,5'i (f=13) metinlerin öğrenci seviyesine uygun, %27,2'si (f=12) akıcı, ilgi çekici, %24,9'u (f=11) açık, anlaşılır metinler, %11,3'ü (f=5) estetik

ve edebi özelliğe uygun, %6,8'i (f=3) ise öğrencinin hayal dünyasına hitap eden metinler olması gerektiği yönündedir.

Türkçe öğretmenlerinin Türkçe ders kitaplarında kullanılması gereken metinlerin özelliklerine ilişkin görüşleri de Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Türkçe öğretmenlerinin Türkçe ders kitaplarında kullanılacak metinlerin özelliklerine ilişkin görüşleri

Kategori	f	%	Görüşler
Açık, anlaşılır olması	5	29	Sade, anlaşılır ve günümüz Türkçesine uygun bir dille yazılmış olmalıdır (Ö3, Ö7). Daha açık ve anlaşılır olmalıdır (Ö9, Ö10). Metinlerde anlaşılması güç kelimelerin azaltılması gerekir, anlatımdaki açıklık artırılmalıdır (Ö13).
Akıcı ve ilgi çekici olması	4	23,2	Etkileyici ve akıcı olmalıdır (Ö2, Ö7). Metinlerin içeriklerinin dikkat çekici olması gerektiğini düşünüyorum (Ö4). Çocuğun ilgisini çekici olmalıdır (Ö15).
Öğrenci seviyesine uygunluk	3	17,4	Çocukların yaş seviyesine uygun olmalıdır (Ö1). Çocuğa görelik ilkesine uygun olmalıdır (Ö5, Ö15). Öğrencinin seviyesine ve ilgisine hitap etmelidir (Ö14).
Öğrencinin hayal dünyasına hitap etmesi	2	11,6	Öğrencilerin soyut düşünme becerilerini tetikleyecek türde olmalıdır (Ö4). Görsel olarak hayal dünyasına hitap etmeli (Ö6).
Metinlerin uzunluğu	2	11,6	Metinler öğrencinin dikkatini dağıtacak uzunlukta olmamalıdır (Ö7, Ö9).
Estetik ve edebi özelliğe uygunluk	1	5,8	Çocukta edebî ve sanatsal zevk uyandırmalıdır (Ö5).

Tablo 6'da Türkçe öğretmenlerinin Türkçe ders kitaplarında kullanılan/kullanılacak metinlerin taşınması gereken özelliklere ilişkin görüşleri yer almaktadır. Tablo incelendiğinde görüşlerin %29'u (f=5) metinlerin açık ve anlaşılır, %23,2'si (f=4) akıcı ve ilgi çekici, %17,4'ü (f=3) öğrenci seviyesine uygun olması gerektiğini, %11,6'sı (f=2) öğrencinin hayal dünyasına hitap etmesi gerektiği, %11,6'sı (f=2) metinlerin uzun olmaması gerektiği, %5,8'i (f=1) ise estetik ve edebi özelliğe uygun olmasını gerektiği yönünde olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 5 ve Tablo 6 incelendiğinde öğretmen adayları ile öğretmenlerin metinlerde bulunması gereken özellikler konusunda büyük ölçüde aynı yönde görüş bildirdikleri anlaşılmaktadır.

Türkçe öğretmenleri, öğretmen adaylarından farklı olarak metinlerin uzun olmaması gerektiği yönünde görüşler bildirmişlerdir. Türkçe öğretmenlerinin uygulamadaki tecrübelerinden hareketle bu yönde görüş belirtmiş olabilecekleri kabul edilirse, bu tespitin oldukça önemli olduğu söylenebilir.

Türkçe öğretmeni adaylarının ders kitaplarında yer verilen metinlerde beğenmedikleri hususlara ilişkin görüşleri Tablo 7'de işlenmiştir.

Tablo 7. Türkçe öğretmen adaylarının kitaplarda yer alan metinlerde beğenmedikleri hususlara ilişkin görüşleri

Kategori	f	%	Görüşler
Metinlerin uzunluğu	10	34	Metinlerin çok uzun olması (ÖA3, ÖA15, ÖA31, ÖA32). Sıkıcı ve gerektiğinden uzun metinler yer alıyor (ÖA12, ÖA14, ÖA16, ÖA19, ÖA22). Gereksiz uzatmalara yer veriliyor (ÖA20).
Öğrenci seviyesine uygunluk	9	30,6	Öğrencinin seviyesine uygun olmamaları (ÖA3, ÖA4, ÖA7, ÖA9, ÖA14, ÖA24). Öğrencilerin yaşlarına uygun değil ve eğitici nitelik taşıyorlar (ÖA19, ÖA33, ÖA35).
Etkinlik çalışmaları fazla ve ayrıntılı	5	17	Etkinlik çalışmalarının gereksiz ve ayrıntılı olması (ÖA1, ÖA2, ÖA20.). Metin sonu etkinliklerinin fazla olması (ÖA13). Metinle ilgisi olmayan etkinliklere yer veriliyor (ÖA28).
Metinlerin güncelliği	3	10,2	Her zaman çok bilindik metinler kullanılıyor (ÖA11). Hep aynı çizgide giden ders kitapları ve metinlerin olması (ÖA24). Güncel metinlerin ve şairlerin olmaması (ÖA27).
İlgi çekiciliği	2	6,8	Metinler çocukların dikkatini ve ilgisini çekmiyor (ÖA5). Eğlenceli ve ilgi çekici metinler olabilir (ÖA17).

Türkçe öğretmen adaylarının ders kitaplarında işlenen metinlerin beğenmedikleri özelliklerine ilişkin görüşlerinin %34'ünün (f=10) metinlerin gereğinden fazla uzun olması, %30,6'sının (f=9) metinlerin öğrenci seviyesine uygun olmaması, %17'sinin (f=5) etkinlik çalışmalarının fazla ve ayrıntılı olması, %10,2'sinin (f=3) metinlerin güncel olmaması, %6,8'inin (f=2) ise metinlerin ilgi çekici olmaması yönünde olduğu anlaşılmıştır. Bu bulgu hazırlanacak ders kitaplarında yer verilecek metinlerin hangi özelliklerine dikkat etmek gerektiği yönünde görüş vermesi açısından önemlidir.

Türkçe öğretmenlerinin ders kitaplarında yer verilen metinlerde beğenmedikleri hususlara ilişkin görüşleri Tablo 8'de işlenmiştir.

Tablo 8. Türkçe öğretmenlerinin kitaplarda yer alan metinlerde beğenmedikleri hususlara ilişkin görüşleri

Kategori	f	%	Görüşler
İlgi çekiciliği	6	22,8	Metinler çocukların ilgisini çekmiyor (Ö4). Öğrencilerin sevmeyeceği metinler olması (Ö7, Ö8, Ö9). Metin dikkat çekicilikten uzaktır (Ö13, Ö14).
Metnin dili ve niteliği	6	22,8	Ağır ve sıkıcı bir dilinin olması (Ö6). Çok fazla bilinmeyen sözcük kullanılması (Ö7). Bazı metinlerin dil ve anlatım açısından anlaşılır olmaması (Ö10). Bazen öğrencinin hatta benim bile anlamakta zorlandığım metinler var, bence olmamalı (Ö11). Çocukların anlayamadığı metinler, ana fikrini bulamayacakları kadar zor metinler var (Ö12). Metinler çocuğun söz dağarcığına katkısı yoktur (Ö15).
Metinlerin uzunluğu	5	19	Öğrencilerin sıkılabileceği uzunlukta olması (Ö3, Ö7, Ö8, Ö9). Metinler gereksiz uzunlukta (Ö13).
Öğrenci seviyesine uygunluk	3	11,4	Öğrencinin seviyesinin üstünde olmaları (Ö1, Ö2, Ö14)
Etkinlik çalışmaları fazla ve ayrıntılı	3	11,4	Metinlerin etkinlikleri çok fazla ve bazı etkinlikler anlaşılmayacak düzeydedir (Ö9). Metinlerdeki etkinliklerin birbirini tekrar etmesi (Ö10). Aynı etkinlik aynı amaç etrafında tekrar ediliyor (Ö14).
Bölgesel farklılık ve çocuğun yaşantısına uygunluk	2	7,6	Metinler oluşturulurken bölgesel farklılıklar dikkate alınmalı, her çocuğun yaşantısıyla ilişkilendirebileceği metinler bulunmalı (Ö5). Metinlerin günlük hayatla ilişkilendirilmesinin eksik olması (Ö10).
Metinlerin güncelliği	1	3,8	Metinlerin daha güncel olması gerekir (Ö4).

Tablo 8’de Türkçe öğretmenlerinin ders kitaplarında yer alan metinlerde beğenmedikleri özelliklerle ilgili görüşleri görülmektedir. Tablodaki görüşler incelendiğinde bunların %22,8’inin (f=6) metinlerin ilgi çekici olmaması, %22,8’inin (f=6) metinlerin dil kullanımı ve nitelik bakımından yeterli olmaması, %19’unun (f=5) metinlerin uzun olması, %11,4’ünün (f=3) metinlerin öğrenci seviyesine uygun olmaması, %11,4’ünün (f=3) etkinlik çalışmalarının fazla ve ayrıntılı olması, %7,6’sının (f=2) metinlerde bölgesel farklılıkların göz ardı edilmiş olması ve metinlerin gerçek yaşamla örtüşmemesi, %3,8’inin (f=1) ise metinlerin güncel olmaması yönünde olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 7 ve Tablo 8 birlikte incelendiğinde Türkçe öğretmenleri ve Türkçe öğretmeni adaylarının metinlerde beğenmedikleri niteliklerle ilgili büyük ölçüde birbiriyle örtüşen görüş belirttikleri görülmektedir. Türkçe öğretmenleri, öğretmen adaylarından farklı olarak metinlerin dilinin ve niteliğinin yeterli olmaması; metinlerin öğrencinin yaşantısına uygun olmaması, ders kitaplarına metinler seçilirken bölgesel farklılıkların göz önünde bulundurulmamış olması yönünde tespitlerde buldukları belirlenmiştir. Ders kitaplarına içerik hazırlayan alan uzmanlarının Türkçe öğretmenlerinin bu tespit ve görüşlerini dikkate almaları istendik içeriğe sahip kitapların hazırlanmasına katkı sunacaktır.

Türkçe öğretmen adaylarının ders kitaplarında kullanılması gereken metinlerin görsel-metin uyumuna ilişkin görüşleri Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. Öğretmen adaylarının ders kitaplarındaki metin- görsel uyumuna ilişkin görüşleri

Kategori	f	%	Görüşler
Uyumlu	18	73,8	Görsel olarak ufuk açıcı ve ilgi çekici olduğunu söyleyebilirim (ÖA1). Bence gayet iyi, görsellerin çoğu metinlerle uyumludur (ÖA5). Genel anlamda görseller metin içerikleriyle uyumludur(ÖA2,ÖA3,ÖA4,ÖA6,ÖA7,ÖA8,ÖA9,ÖA10,ÖA11,ÖA12,ÖA13,ÖA14,ÖA12,ÖA26,ÖA27,ÖA29).
Kısmen Uyumlu	6	24,6	Bence yeteri kadar görsel yoktur ve görseller istenilen seviyede uyumlu değil (ÖA8). Bazen anlatılan konuyla hiç alakası olmayan görseller konuluyor (ÖA15). Daha iyi olabilirdi (ÖA20). Ders kitaplarında bazı görseller bir metni iyi yansıtabiliyorken bazıları ise bence tam olarak yansıtamamaktadır (ÖA28). Ne çok uyumlu ne de çok uyumsuz diyebiliriz (ÖA30). Daha da geliştirilmesi lazım (ÖA34).
Toplam	24	98,4	

Tablo 9’da Türkçe öğretmeni adaylarının ders kitaplarındaki metin-görsel (resim, karikatür, şema vb.) uyumu hakkında görüşleri görülmektedir. Tablo incelendiğinde Türkçe öğretmeni adaylarının görüşlerinin %73,8’inin (f=18) metin-görsel uyumunun yeterli/uyumlu olduğu yönünde olduğu anlaşılmıştır. Bununla birlikte Türkçe öğretmeni adaylarının %24,6’sı (f=6) metin-görsel uyumunun kısmen uyumlu/yeterli olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir.

Türkçe öğretmenlerinin ders kitaplarında kullanılması gereken metin-görsel uyumuna ilişkin görüşleri Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10. Öğretmenlerin ders kitaplarındaki metin-görsel uyumuna ilişkin görüşleri

Kategori	F	%	Görüşler
Uyumlu	10	66	Uyumlu olduğunu düşünüyorum (Ö1,Ö2, Ö5, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12,Ö13). Verilen görsellerin uyumlu ve yeterli olduğu kanaatindeyim (Ö4).
Kısmen Uyumlu	5	33	Kısmen uyumlu bulmuyorum. Görseller öğrencilerin düzeyi düşünülerek iyi tasarlanmalıdır (Ö3). Kısmen uyumludur. Resimler çok ilgi çekmiyor, şemalar anlaşılır değil, karikatüre çok az yer veriliyor (Ö6). Resimlerin çok ilgi çekmediğini düşünüyorum. Karikatürlerin hem ilgi çekici hem de öğretici olduğunu düşünüyorum, fakat yeterince kullanılmadıklarını görüyorum (Ö7). Tam anlamıyla uyumlu olduğunu düşünmüyorum, görsellikten çok yazılar ön planda (Ö14). Metin ile görsel arasında dengeli bir ilişki yok. Görsellerin çizimleri çocuğun hayal dünyasını geliştirecek çizimler değil. Ya çok basit ya da karmaşık (Ö15).
Toplam	15	99	

Tablo 10'da ders kitaplarındaki metinlerin metin-görsel (resim, karikatür, şema vb.) uyumuna ilişkin görüşleri görülmektedir. Türkçe öğretmenlerinin görüşlerinin %66'sı (f=10) Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin metinlerde yer verilen görsellerle uyumlu olduğu yönünde olduğu belirlenmiştir. Türkçe öğretmenlerinin görüşlerinin %33'ü (f=5) ise metin-görsel uyumunun kısmen yeterli/uyumlu olduğu yönündedir.

Tablo 9 ve Tablo 10 birlikte değerlendirildiğinde gerek Türkçe öğretmeni adaylarının gerekse Türkçe öğretmenlerinin görüşleri, Türkçe ders kitaplarında yer verilen metinlerdeki metin-görsel uyumunun istendik düzeyde olduğunu ortaya koyduğu anlaşılmaktadır.

Türkçe öğretmeni adaylarının Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin etkinliklerine ilişkin görüşleri Tablo 11'de işlenmiştir.

Tablo 11. Öğretmen adaylarının ders kitaplarındaki metinlerin etkinliklerinin yeterliliğine ilişkin görüşleri

Kategori	f	%	Görüşler
Evet	8	22,4	Yeterli ve verimli buluyorum. Dört temel beceriye hitap edecek şekilde hazırlanmış (ÖA4). Yeterli ve verimli buluyorum (ÖA10, ÖA11, ÖA14, ÖA18,ÖA26, ÖA28, ÖA29,).
Kısmen	9	25,2	Bazen çok sıkıcı oluyor, ama onun dışında etkinlikler iyi (ÖA3). Tam yeterli değil, eksiklikler var (ÖA5, ÖA9, ÖA27, ÖA30, ÖA31, ÖA32, ÖA34, ÖA35).
Hayır	11	30,8	Kesinlikle verimli bulmuyorum. Çoğunlukla bu etkinlikler öğrenci için anlamsız ve sürekli aynı şeyleri tekrar ediyor (ÖA1). Bulmuyorum. Ders saatleri dikkate alınmadan hazırlanıyor (ÖA2). Ders süresi ile uyumlu ve ürün oluşturmayı amaçlayan etkinlikler olsa daha iyi olur (ÖA6). Verimli ve yeterli değil, değiştirilmesi gerekiyor (ÖA7). Etkinlikler gereğinden fazla ve öğrenciyi bunaltan yapıda (ÖA13). Hep aynı etkinlikler var, ezberlenmiş durumda (ÖA15). Etkinlikler yeterli ve verimli değil (ÖA16, ÖA17, ÖA19,ÖA20, ÖA24)
Kararsız	7	19,8	Hiçbir görüş beyan etmemişler (ÖA8, ÖA12, ÖA21, ÖA22, ÖA23, ÖA25, ÖA33).
Toplam	35	98,2	

Tablo 11’de Türkçe öğretmen adaylarının ders kitaplarında yer alan metinlerle ilgili verilen etkinlikleri yeterli ve verimli bulup bulmadıkları konusundaki görüşleri görülmektedir. Tablodaki görüşler incelendiğinde bunların %22,4’ünün (f=8) “evet/yeterli ve verimli” , %25,2’sinin (f=9) “kısmen yeterli ve verimli” , %30,8’inin (f=11) “hayır/ yeterli ve verimli değil” yönünde olduğu anlaşılmaktadır. Görüşlerin önemli bir bölümünün (%30,8) etkinliklerin yeterli ve verimli olmadığı yönünde olduğu görülmektedir. Bu oran kitaplarda yer verilen etkinliklerin gözden geçirilmesi gerektiğine işaret etmektedir. Öğretmen adaylarının %19,8’inin (f=7) görüş belirtmek konusunda kararsız olduğu anlaşılmaktadır.

Dikkat çeken bir diğer bulgu ise “Evet” ve “kısmen” yönünde görüş bildiren öğretmen adaylarının görüşlerine ilişkin açıklayıcı ifade vermemiş olmalarıdır. Buna karşılık “hayır” yönünde görüş belirten adayların birbirini destekler nitelikte tutarlı açıklamalar yapmış olmaları, görüşlerine önemli düzeyde itibar edilmesi gerektiğine işaret etmektedir

Türkçe öğretmenlerinin Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin etkinliklerine ilişkin görüşleri Tablo 12’de işlenmiştir.

Tablo 12. Türkçe öğretmenlerinin ders kitaplarındaki metinlerin etkinliklerinin yeterliliğine ilişkin görüşleri

Kategori	f	%	Görüşler
Evet	-		
Kısmen	4	26,4	Aşırı etkinlik var, gerekli bulmuyorum (Ö1, Ö4, Ö5). Bazı etkinlikler gereksiz zorluktur; ama yeterli (Ö13).
Hayır	11	72,6	Hayır, bulmuyorum. Etkinliklerin güçlük derecesi öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyinin üstünde (Ö2). Etkinliklerin öğrenci seviyesine uygun olmadığını düşünüyorum (Ö3). Etkinlikler gereğinden fazla ve hep aynı şeyler olduğu için öğrenciler sıkılıyor (Ö6, Ö10, Ö11, Ö15). Birçok ders kitabında etkinlikler sıkıcı ve yetersiz. Açıkçası kendi etkinliklerimizi daha fazla kullanıyoruz (Ö7, Ö8). Etkinliklerin daha anlaşılır ve öğrenci seviyesinde olması gerekir, uzun ve çok olması öğrenciyi sıkıyor (Ö9). Çok fazla metin ve etkinlik var (Ö12). Hayır, çünkü bazı etkinlikler hep aynı kazanımlara hitap ederken verilen diğer kazanımları örnekleyen etkinlikler yoktur (Ö14).
Toplam	15	99	

Tablo 12’de Türkçe öğretmenlerinin ders kitaplarında yer verilen metinlerin etkinliklerinin yeterli ve verimli bulma durumlarına ilişkin görüşleri görülmektedir. Tablo incelendiğinde görüşlerine başvuru alan öğretmenlerinin hiçbirinin “evet/yetrlı-verimli

buluyorum” yönünde görüş belirtmediği anlaşılmaktadır. Buna karşılık tabloda işlenen görüşlerinin, %72,6’sının (f=11) “hayır/ yeterli-verimli bulmuyorum” yönünde olduğu belirlenmiştir. Öğretmenlerin görüşlerinin %26,4’ü (f=4) ise etkinliklerin “kısmen/yeterli-verimli” olduğu yönündedir.

Bu bulgu oldukça dikkat çekicidir. Nitekim metinlerle ilgili kazanımların gerçekleşmesi, etkinliklerin yeterli ve verimli olmasına bağlıdır büyük ölçüde. Etkinliklerin yeterli ve verimli olmadığı bir ortamda etkili bir eğitim faaliyetinden söz etmek oldukça güçtür.

Tablo 11 ve Tablo 12 birlikte değerlendirildiğinde Türkçe öğretmenleri ile öğretmen adaylarının etkinliklerinin yeterli-verimli olma durumuna ilişkin kısmen farklı görüşlere sahip oldukları söylenebilir. Bütün katılımcıların ilgili konudaki görüşleri değerlidir. Ancak etkinliklerin aktif uygulayıcısı konumundaki öğretmenlerin bu konudaki görüşlerinin özellikle dikkat edilmesi gerektiği söylenebilir. Öğretmenlerin; etkinlikleri sıkıcı bulduğu, öğrencinin hazırbulunuşluk düzeyine uygun olmadığı, etkinliklerin hep benzer türden olduğu yönündeki açıklayıcı ifadeleri ayrıca önemlidir.

Sonuç ve Tartışma

Türkçe öğretmenleri ile Türkçe öğretmenliği lisans programında öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerle ilgili görüşlerini ortaya koymayı amaçlayan bu araştırmada; metin türlerinin nasıl sınıflandırılması gerektiği, Türkçe dersinde bulunmasını istedikleri metin türleri, Türkçe ders kitaplarında yer alacak metinlerde bulunması gereken özellikler, Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin eksik yönleri, metinlerin verilen görsellerle uyumu, ders kitaplarında yer alan etkinliklerin verimliliği ve yeterliliğiyle ilgili sorulara yanıt aranmıştır.

Araştırmada öğretmenlerin %40’ı (f=6) metin türlerinin öncelikle bilgilendirici, hikâye edici ve şiir olarak sınıflandırılması gerektiğini ifade ederken %27’si (f=4) duyguya dayalı, olaya dayalı ve düşünceye dayalı olması gerektiğini ifade etmelerine karşın öğretmen adaylarının %51’i (f=18) edebi ve öğretici metin olarak sınıflandırılması gerektiğini, %29’u (f=10) da metinlerin bilgilendirici, öyküleyici ve şiir olarak sınıflandırılması gerektiğini dile getirmişlerdir.

Tok ve Yılmaz’ın (2014) yaptıkları benzer araştırmada; Türkçe öğretmeni adaylarının Türkçe öğretiminde kullanılacak metinlere ilişkin en çok ifade ettikleri iki türün "edebî ve öğretici" metinler olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu sonuç, bu araştırmadaki ilgili sonuçla paralellik göstermektedir. Türkçe öğretmenleri ve Türkçe öğretmen adaylarının çoğunluğu şiir, hikâye, masal ve deneme türlerinin ders kitaplarında ağırlıklı olarak yer alması gerektiğini belirtmişlerdir. Ayrıca, bu araştırmanın katılımcıları, Türkçe ders kitaplarında yer alan/alacak metinlerin olaya dayalı metinler olması gerektiğini belirtmişlerdir. Alanyazında benzer sonucu paylaşan araştırmalar bulunmaktadır.

Singer, Harkness & Stewart'e (1997) göre de öyküleyici metinleri dinleyen öğrenciler, bilgilendirici metinlere göre metinleri daha kolay anlamaktadırlar. Göçer'e (2010) göre; masal, öykü, şiir, tekerleme, mâni, bilmece vb. edebî ürünler öğrencilerin dil becerilerinin gelişiminde başvurulacak en önemli pedagojik malzemedir. Bu görüşlerden hareketle, öğrencilerin olaya dayalı metinleri daha kolay anladığı söylenebilir. Güleç ve Demirtaş (2012) çalışmasına göre; Amerika'daki ana dili eğitimi kitaplarında şiir türünün kullanım oranları Türkiye'deki Türkçe ders kitaplarındaki kullanımdan çok daha fazladır. Bu durum, bu araştırmanın ilgili sonucunuyla örtüşmektedir. Bu çalışmada öğretmen ve öğretmen adaylarının ders kitaplarında en çok görmek istediği türün şiir olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çeçen, Öz ve Kurnaz'ın (2016) benzer konuda yaptıkları çalışmada, öğrencilerin; metinlerin ders verici ve bilgilendirici nitelikte olması gerektiği yönünde görüş belirttiklerini belirlemişlerdir. Bu sonuç bu çalışmanın ilgili sonucuyla örtüşmemektedir. Bunun nedeninin öğrencilerin bu konudaki yeterlik ve farkındalıklarının istenilen düzeyde olmadığından ileri geldiği söylenebilir.

Türkçe ders kitaplarında yer alan/alacak metinlerde bulunması gereken özellikler konusunda öğretmen ve öğretmen adayları; metinlerin öğrenci seviyesine uygun, akıcı ve ilgi çekici olması, açık ve anlaşılır olması, estetik ve edebî özelliğe uygun, öğrencinin hayal dünyasına hitap eden ve uzun olmayan nitelikler taşıması gerektiğini belirtmişlerdir.

Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin eksik yönleri ile ilgili soruya, öğretmen adayları; metinlerin uzun, etkinliklerin fazla ve ayrıntılı olduğunu, metinlerin öğrenci seviyesine uygun, güncel ve ilgi çekici olmadığını belirtmişlerdir. Öğretmenler de aynı konuyla ilgili, öğretmen adaylarından farklı olarak metinlerin dilinin ve niteliğinin istenilen ölçüde olmadığı ve metinlerin bölgesel farklılıklara dikkat edilerek oluşturulmadığı ve çocuğun yaşantısına uygun olmadığı yönünde görüşe sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kaya ve Çiftçi (2018) dinleme metinlerinin özellikleri konusunda görüşlerine başvurdukları Türkçe öğretmeni ve öğrencilerinin; dinleme metinlerinin uzunluğu, metinlerde anlamı bilinmeyen kelime sayısının çokluğu, metinlerin öğrenci seviyesine uymadığı yönünde şikâyetlerinin bulunduğu sonucuna ulaşmışlardır. Karakuş (2014) da benzer çalışmasında MEB tarafından hazırlanan ilköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarının dil ve anlatım yönünden yeterli olmadığını dile getirmiştir.

Türkçe öğretmenlerin görüşlerinin %66'sı (f=10) ders kitaplarındaki metin-görselleri birbiriyle uyumlu olduğu yönüdeyken, %33'ü (f=5) ders kitaplarındaki metinlerin görsel unsurlarla kısmen uyumlu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Türkçe öğretmen adaylarının görüşlerinin %73,8'i (f=18) ders kitaplarındaki metinlerle görsel unsurların uyumlu olduğu,

%24,6'sı (f= 6) ise ders kitaplarındaki metinler ile görsel unsurların kısmen uyumlu olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Durukan (2011) yaptığı benzer araştırmada, öğrencilerin Türkçe ders kitaplarındaki metinler ve görsellerin uyumlu olduğunu ortaya koymaktadır. Ancak Ercantürk (2015) yaptığı benzer araştırmada, 2012 yılında okutulan 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında, farklı metin türlerinden toplamda 19 metinde yer alan görselleri incelemiştir. Araştırma sonucunda yazılı metinler ile metin görselleri arasında istenilen düzeyde bir uyumun olmadığını belirlemiştir. Ercantürk aynı araştırmasında, yazılı metinler ile metin görsellerinin, zihinsel ve fiziksel açıdan gelişen öğrencilere uygun olarak tasarlanması gerektiğini vurgulamıştır. Araştırmalarda ulaşılan bu sonuçlar bu çalışmanın ilgili sonucuyla önemli ölçüde örtüşmektedir.

Ders kitaplarındaki etkinliklerin verimliliği ve yeterliliği konusunda Türkçe öğretmenlerinin görüşlerinin %72,6'sının (f=11) olumsuz yönde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buna karşılık Türkçe öğretmeni adaylarının görüşlerinin %26,4'ünün (f=4) etkinlikleri kısmen yeterli ve verimli bulduğu yönündedir. Bu sonuç Türkçe ders kitaplarında yer verilen metin etkinliklerinin amaca hizmet etmekten uzak olduğunu ortaya koymaktadır. Ders kitaplarında yer alan/alacak metin ve etkinliklerinin amaca hizmet etmesi, ancak Türkçe öğretmenlerinin ilgili konudaki görüşlerinin dikkate alınması ile mümkün olacaktır.

Araştırmanın sonuçlarından hareketle alan araştırmacılarına ve ders kitabı hazırlayıcılarına şu önerilerde bulunulabilir:

Türkçe ders kitaplarında şiire ve olaya dayalı metinlere daha çok yer verilebilir.

Ders kitaplarında yer alacak/alan metinler, öğrenci seviyesine uygun, açık ve anlaşılır, ilgi çekici, edebi ve estetik özelliğini kaybetmemiş, öğrencilerin dünyasına hitap eden metinler olmalıdır.

Ders kitaplarındaki metinler, öğrencilerin yaşadığı bölgenin coğrafi, kültürel ve ekonomik özellikleri göz önünde bulundurularak hazırlanmalıdır.

Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin uzunlukları, metinlerin dili öğrenci seviyesine uygun olarak hazırlanmalıdır.

Ders kitaplarındaki etkinlikler ölçülü olmalıdır ve gereksiz ayrıntılara yer vermemelidir.

Benzer etkinliklerden ziyade ders kitaplarında öğrenciye, eğlendirerek öğreten etkinliklere yer verilmelidir.

Metinlerdeki görsellerin metnin anafikri ile örtüşmesi gerekmektedir. Metin ile ilgili görseller, öğrencinin metni anlamasına yardımcı olacak şekilde hazırlanmalıdır.

Kaynakça

- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F., (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Creswell, J.W., (2018). *Nitel araştırma yöntemleri*. (Çev. Edit. M. Bütün, S. B. Demir). Ankara: Siyasal Yayın Dağıtım.
- Çeçen, M.A., Öz, G., Kurnaz, H. (2016). Sekizinci sınıf öğrencilerinin Türkçe ders kitaplarındaki metinlere ilişkin algıları. *Turkish Studies*, 11(3), 735-756.
- Durukan, E. (2011). Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 24(1), 209-216.
- Ercantürk, O.K. (2015). Türkçe ders kitaplarındaki yazılı metinler ile metin görsellerinin uyumu. *Turkish Studies*, 10(3), 427-454.
- Göçer, A. (2010). Türkçe öğretiminde çok uyaranlı bir öğrenme ortamı oluşturmak için seçkin edebî ürünlerden yararlanma. *TÜBAR*, XXVII, 341-369.
- Güleç, İ. ve Demirtaş, T. (2012). İlköğretim 8. sınıf ana dili ders kitapları üzerine karşılaştırmalı bir çalışma: Türkiye-Amerika Birleşik Devletleri örneği, *Sakarya Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 2(1), 74-91.
- Günay, D. (2001). *Metin bilgisi*. İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Güneş, F. (2007). *Türkçe öğretimi ve zihinsel yapılandırma*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Güneş, F. (2013). Türkçe öğretiminde metin seçimi. *Anadili Eğitimi Dergisi*, 1(1), 1-12.
- Karakuş, N. (2014). Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin dil ve anlatım yönünden incelenmesi. *Tarih Okulu Dergisi*, 7(XVIII), 567-593.
- Karatay, H. (2014a). *Okuma eğitimi kuram ve uygulama*. Ankara: Pegem Akademi.
- Karatay, H. (2014b). *Okuma eğitimi: Kuram, uygulama, ölçme ve değerlendirme*, A. Güzel, H. Karatay (Editörler). *Türkçe öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi. ss. 221-264.
- Kaya M. ve Çiftçi Ö., (2018, 12-14 Nisan). *Türkçe ders kitaplarındaki dinleme metinlerinin öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi*. Ders Kitapları Uluslararası Sempozyumunda, İstanbul.
- MEB (1981). *Temel eğitim okulları Türkçe eğitim programı*. Ankara: Tebliğler Dergisi.
- MEB (2005). *İlköğretim Türkçe dersi (1, 2, 3, 4, 5. Sınıflar) öğretim programı*.
- MEB (2006). *İlköğretim Türkçe dersi (6,7,8. Sınıflar) öğretim programı*.
- MEB (2015). *Türkçe dersi (1-8. sınıflar) öğretim programı*. Ankara: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- MEB (2017). *Türkçe dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 1-8. sınıflar)*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Özbay, M. (2014). *Anlama teknikleri: Okuma eğitimi*. Ankara: Öncü Kitap.

- Öztürk, H., Tağa, T. ve Ünlü, S. (2015). Türkçe dersine yönelik sınavlar ile ders kitaplarının metin türleri bakımından örtüşme düzeyleri. *Millî Eğitim Dergisi*, 207, 189-202.
- Singer, M., Harkness, D., & Stewart, S. T. (1997). Constructing inferences in expository text comprehension. *Discourse Processes*, 24, 199-228.
- Solak, M. ve Yaylı, D. (2009). İlköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarının türler açısından incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Aratırmalar Dergisi*, Volume 2/9, 444-453.
- Temizyürek, F. ve Balcı, A. (2015). *Cumhuriyet dönemi ilköğretim okulları Türkçe programları*. (2. Basım). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Tok, M. ve Yılmaz, E. (2014). Türkçe öğretmen adaylarının metin algıları. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(25), 245-263.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (10. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.